

МІНІСТЕРСТВО КУЛЬТУРИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКА ДЕРЖАВНА АКАДЕМІЯ КУЛЬТУРИ

ФАКУЛЬТЕТ ХОРЕОГРАФІЧНОГО МИСТЕЦТВА
КАФЕДРА ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ І ЗДОРОВ'Я

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Гарант освітньої
програми Цигановська
Н.В.

2022р.

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Проректор з навчальної роботи
Сташевська І.О.

2022р.

Силабус
навчальної дисципліни

«АНТРОПОЛОГІЯ»

Освітня програма — Фундаментальна та прикладна культурологія

Спеціальність — 034 Культурологія

Галузь знань — 03 Гуманітарні науки

Ступінь вищої освіти – бакалавр

Харків - 2022

Силабус склав

Кандидат біологічних наук, доцент кафедри фізичної культури і здоров'я
Кушнар'ов Ігор Олегович

Силабус затверджено на засіданні кафедри фізичної культури і здоров'я
протокол № 1 від «22» серпня 2022 р.

Завідувач кафедри фізичної культури і здоров'я Наталія ЦИГАНОВСЬКА

Силабус затверджено на засіданні ради факультету хореографічного мистецтва
протокол № 1 від «23» серпня 2022 р.

Голова ради факультету хореографічного мистецтва Ірина МОСТОВА

1. Загальна інформація про дисципліну

<u>1 Назва дисципліни</u>	<u>Антропологія</u>
<u>2 Викладач</u>	<u>Кушнар'ов Ігор Олегович</u>
<u>3 Контактні дані викладача (роб.тел., емейл)</u>	<u>igorkushnarow@gmail.com</u>
<u>4 Статус дисципліни (обов'язкова чи вибіркова)</u>	<u>вибіркова</u>
<u>5 Рік підготовки</u>	<u>1</u>
<u>6 Семестр</u>	<u>1</u>
<u>7 Лекції (год.)</u>	<u>27</u>
<u>8 Практичні (семінарські, лабораторні) заняття</u>	<u>24</u>
<u>(год.) 9 Самостійна робота (год.)</u>	<u>69</u>
<u>10 Індивідуальна робота (год.)</u>	<u>—</u>
<u>11 Кількість кредитів</u>	<u>1,5</u>
<u>12 Загальна кількість годин</u>	<u>120</u>
<u>13 Види поточного контролю</u>	<u>поточне опитування, контрольні тестування, реферати, презентації</u>

2. Анотація дисципліни

2.1. Місце дисципліни в програмі навчання

Навчальна дисципліна «Антропология» покликана допомогти студенту досягнути розуміння сутності діяльності працівника культурологічних терен, осягнути сутність правил єдності різних рас, оволодіти методами ефективної оцінки поведінки та особливостями етносу людини. У процесі вивчення дисципліни студенти мають усвідомити культурно-етнічні аспекти оцінки різних народів. Окрім цього антропология як навчальна дисципліна покликана сприяти формуванню у студентів здібностей до самооцінки, самоконтролю, самореалізації, забезпечити відпрацювання можливих моделей поведінки.

2.2. Пререквізити та постреквізити дисципліни

Антропология функціонує і розвивається у нерозривному зв'язку як із багатьма суспільними науками (археология, етнография, філософська антропология, культурология та ін.), так і з тими, що сфокусовані на проблемах анатомії, фізіології та генетики людини. Зокрема, розгляд антропологічних проблем неможливий без відповідного економічного контексту, тобто без використання знань психокультури, теорії ймовірності та математичної статистики, етнографії, основ демографії, охорони праці, сучасних інформаційних технологій, професійної етики і ділового спілкування. Однак особливо тісними є взаємозв'язки антропологии саме з етно-культурологічними дисциплінами. Першочергово мовиться про загальну етнологію, археологію, історію культури, соціальну психологію (взаємини особистості з іншими людьми, соціальними групами, спільнотами, соціальними інститутами, суспільством загалом), расознавство, вікову анатомію та фізіологію, етно - психологію.

Своєю чергою, здобутий студентами у ході вивчення навчальної дисципліни «Антропология» фрагмент соціокультурного досвіду у вигляді системи знань, умінь, норм і цінностей стане теоретичним підґрунтям подальшого вивчення на II (магістерському) освітньому рівні.

2.3. Мета вивчення дисципліни – «Антропология» – навчальна дисципліна, яка в контексті сучасних досягнень поглиблює практичну і теоретичну професійну підготовку бакалаврів спеціальності «Культурология»

Мета навчальної дисципліни – ознайомлення студентів із теоретичними та практичними основами виникнення, розвитку, різноманіття та єдності населення світу.

2.4. Завдання вивчення дисципліни.

- розширити уявлення студентів про антропологию, її співвідношення з іншими науковими дисциплінами;
- розглянути сутність основних концепцій щодо виникнення людини;
- висвітлити основні закони антропологии як наукової дисципліни;
- розглянути сучасні уяви про походження людини;
- поглибити знання про расову належність;
- узагальнити сучасні концептуальні підходи до між- групової мінливості морфофізіологічних ознак людини;
- розкрити суть основних законів расогенезу;
- сформулювати власний досвід студентів щодо практичного застосування теорії, концепцій і методик антропологии в різноманітних сферах майбутньої професійної діяльності.

2.5. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни.

Загальні компетентності:

- Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.
- Здатність до організації та планування.
- Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.
- Знання та розуміння предметної області та розуміння професії.
- Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.
- Здатність бути критичним і самокритичним.
- Вміння виявляти, ставити та вирішувати проблеми.
- Навички міжособистісної взаємодії.
- Здатність спілкуватися з нефахівцями своєї галузі (з експертами з інших галузей).
- Цінування та повага різноманітності та мультикультурності.
- Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів).
- Здатність працювати в команді.
- Професійне володіння (усне та письмове) державною та іноземними мовами.
- Здатність до соціальної та національної самоідентифікації (самовизначення), а також дій, що сприяють утвердженню світоглядної толерантності, етичних норм, культурного розмаїття, політичного плюралізму, громадянських прав і свобод
- Здатність до критичного сприйняття суспільних проблем у їх взаємозв'язку та актуальних проявах й аспектах (історичних, культурних, соціальних, політичних, правових, економічних тощо), а також пошуку шляхів їх розв'язання у відповідності до концепції людського розвитку.

Професійні компетентності:

- розуміння сутності основних концепцій щодо виникнення людини;
- володіння основними законами антропології як наукової дисципліни;
- чітке розуміння сучасних уяв про походження людини;
- поглиблене знання про расову належність;
- розуміння сучасних концептуальних підходів до міжгрупової мінливості морфологічних ознак людини;
- розуміння суті основних законів расогенезу;
- набуття власного досвіду щодо практичного застосування теорії, концепцій і методик антропології в різноманітних сферах майбутньої професійної діяльності.

2.6. Результати навчання.

Результати вивчення даної освітньої компоненти деталізують такі програмні результати навчання:

- розуміння об'єкту, предмету, структури антропології як науки;
- освідомлення основних концепцій науки про людину;
- з'ясування вікових особистостей організму та особливостей морфологічних ознак основних рас;

•

оволодіння загальними методами визначення стоматоскопічних показників людин

и;

- розуміння основні законів расогенезу.

- самостійне та вільне орієнтування в теоретико – практичних засадах антропології;
- здатність обґрунтовувати власну думку щодо належності людини до тієї чи іншої раси ;
- застосування знань щодо основних законів антропогенезу;

- використовування дослідницького інструментарію морфологічних показників.
- спроможність критичної оцінки сучасних концепцій розвитку та становлення людини;

3. Політика дисципліни

3.1. Політика виставлення оцінок (пропущені заняття, відпрацювання пропусків): кожна оцінка виставляється відповідно до розроблених викладачем та заздалегідь оголошених студентам критеріїв, а також мотивується в індивідуальному порядку на вимогу студента; у випадку не відпрацювання студентом усіх передбачених занять до заліку він не допускається; пропущені заняття обов'язково мають бути відпрацьовані. Форму і час відпрацювання студент та викладач взаємопогоджують.

3.2. Політика академічної поведінки та доброчесності (плагіат, поведінка в аудиторії): конфліктні ситуації мають відкрито обговорюватись в академічних групах з викладачем, необхідно бути взаємно толерантним, поважати думку іншого. Плагіат та інші форми нечесної роботи неприпустимі. Недопустимі підказки і списування у ході семінарських занять, контрольних роботах, на заліку.

Норми академічної етики: дисциплінованість; дотримання субординації; чесність; відповідальність; робота в аудиторії з відключеними мобільними телефонами.

Програма навчальної дисципліни:

<u>Тема, план лекції</u>	<u>Тематика курсу</u>		<u>Завдання, год.</u>	<u>Вага</u>	<u>Терм оцінки викона</u>
	<u>Форма заняття</u>	<u>Література</u>			
<u>Тема 1. Вступ. Предмет, завдання та методи досліджень</u>	<u>Лекція, семінарське заняття</u>	<u>1-5</u>	<u>4</u>	<u>10 балів</u>	
<u>1. Предмет і завдання курсу, міжпредметні зв'язки.</u>	<u>заняття</u>				
<u>2. Основні проблематики антропологічних досліджень.</u>					
<u>3. Завдання антропології, специфічні методи досліджень.</u>					
<u>4. Класифікація антропологічних дисциплін.</u>					
<u>Тема 2. Історія антропологічних знань.</u>	<u>Лекція, семінарське заняття</u>	<u>1-5</u>	<u>4</u>	<u>10 балів</u>	
<u>1. Зародження антропологічних знань за античності та середньовіччя.</u>					
<u>2. Натуралісти і філософи 18 – початку 19 століть.</u>					
<u>3. Расознавчі студії 18 – першої половини 19 століть.</u>					
<u>4. Формування антропології як самостійної наукової дисципліни.</u>					
<u>5. Головні шляхи розвитку сучасної антропології.</u>					
<u>6. Розвиток антропології в Україні.</u>					

Тема 3. Програма й методика антропологічних досліджень.	Лекція, семінарськ е заняття	1,2,5	8 8	10 балів
1. <u>Головні напрямки антропологічних студій.</u> <u>Антропометрія.</u>				
2. <u>Визначення віку і статі за кістками скелета.</u> <u>Загальні уяви про скелет людини.</u>				
3. <u>Краніометрія та краніоскопія.</u>				
4. <u>Остеометричні дослідження.</u>				
5. <u>Соматометрія та соматоскопія.</u>				
6. <u>Методика одонтологічних,</u> <u>дерматогіфічних та гематологічних</u> <u>досліджень.</u>				
Тема 4. Походження людини (антропогенез).	Лекція, семінарськ е заняття	1,2,5	4 5	10 балів
1. <u>Еволюційні попередники людей та ранні</u> <u>етапи антропогенезу.</u>				
2. <u>Архантропи – найдавніші люди.</u> <u>Палеоантропи – давні люди.</u>				
3. <u>Неоантропи. Верхньопалеолітична</u> <u>людність.</u>				
4. <u>Вузлові проблеми антропосоціогенезу.</u>				
Тема 5. Сучасне людство: єдність і різноманіття.	Лекція, семінарськ е заняття	1,2,3,5	4 3	10 балів
1. <u>Міжгрупова мінливість морфо-</u> <u>фізіологічних ознак.</u>				
2. <u>Загальні уявлення про раси. Основні</u> <u>принципи расових класифікацій.</u>				
3. <u>Антропологічна характеристика населення</u> <u>земної кулі.</u>				
4. <u>Походження рас. Наука проти расизму.</u>				
Тема 6. Історична антропологія України.	Лекція, семінарськ е заняття	1,2	3 2	10 балів
1. <u>Найдавніша людність території України.</u>				
2. <u>Антропологічні особливості давнього</u> <u>населення України.</u>				
3. <u>Антропологічний склад українського</u> <u>народу.</u>				
Разом			51	60

5. Тематика семінарських (або практичних) занять

Семінарське заняття №1

Тема: «Методики антропологічних досліджень»

Питання для обговорення:

1. Класифікація антропологічних дисциплін.
2. Основні проблематики антропологічних досліджень.
3. Антропологічний інструментарій.
4. Геногеографічні методи досліджень.
5. Уявлення про напрямки і методи історичної антропології.

Література: 1-5.

Семінарське заняття №2

Тема: «Історія антропологічних знань»

Питання для обговорення:

1. Зародження антропологічних знань за античності та середньовіччя.
2. Формування антропології як самостійної наукової дисципліни.
3. Дарвінізм та його вплив на розвиток антропологічної науки.
4. Виникнення антропологічних товариств та їхня роль в історії науки про людину.
5. Головні шляхи розвитку сучасної антропології.
6. Розвиток антропології в Україні.

Література: 1,2.

Семінарське заняття №3

Тема: «Програма й методика антропологічних досліджень»

Питання для обговорення:

1. Антропометрія. Головні напрямки антропометричних студій.
2. Визначення віку та статі за кістками скелета.
3. Краніометрія та краніоскопія.
4. Штучна деформація черепа та її види. Реконструкція обличчя за черепом.
5. Остеометричні дослідження.
6. Соматометрія та соматоскопія.
7. Одонтологічні дані. Дерматогліфічні характеристики. Гематологічні ознаки.

Література: 1,2,5.

Семінарське заняття №4

Тема: «Походження людини (антропогенез)»

Питання для обговорення:

1. Еволюційні попередники людей та ранні етапи антропогенезу.
2. Найдавніші еволюційні витoki людини.
3. Австралопітеки – безпосередні попередники людей.
4. Формування людини сучасного фізичного типу.
5. Неоантропи: антропологічна характеристика.
6. Сучасна наука про пробатьківщину людства.
7. Розвиток мозку предків сучасних людей, виникнення мовлення та мислення.

Література: 1,2,5.

Семінарське заняття №5

Тема: «Сучасне людство: єдність і різноманіття»

Питання для обговорення:

1. Міжгрупова мінливість морфофізіологічних ознак.
2. Загальні уявлення про раси. Головні принципи расових класифікацій.
3. Антропологічна характеристика населення Земної кулі.
4. Походження рас. Сучасна наука про виникнення расових відмінностей людства.

5. Наука проти расизму.

Література: 1,2.

Семінарське заняття №6

Тема: «Історична антропологія України»

Питання для обговорення:

1. Найдавніша людність території України (за даними антропології).

2. Антропологічні особливості давнього населення території

України. 3. Кіммерійці, скіфи, сармати.

4. Антропологічний склад українського народу.

Література: 1,2.

6. Самостійна робота

<u>№</u> <u>п/</u> <u>п.</u>	<u>Тематика</u>	<u>К-сть</u> <u>годин</u>
	<u>Сучасні уяви про філогенію</u>	<u>30</u>
<u>1</u>	<u>приматів</u> <u>Визначення місця людини</u>	<u>25</u>
<u>2</u>	<u>в природі</u>	<u>14</u>
<u>3</u>	<u>Генеалогічний метод дослідження різних</u> <u>популяцій</u>	<u>69</u>
	<u>Разом:</u>	

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

Рівень досягнення запланованих результатів навчання перевірятиметься за допомогою таких форм контролю:

- взаємодія, вступ у комунікацію, здатність бути зрозумілим та толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи расові особливості – диспути, доповіді, бесіди;
- знання, розуміння та дотримання етичних принципів професійної діяльності культуролога – тестування, поточне опитування, моделювання практичних професійних ситуацій з метою вирішення етичних дилем, модульне тестування, реферати, презентації;
- пояснення та прогнозування соціально-культурних змін на основі аналізу етно-соціальних закономірностей – поточне опитування, залік;
- демонстрація соціально відповідальної та свідомої поведінки, слідування гуманістичним та демократичним цінностям у професійній та громадській діяльності – студентські презентації та виступи на наукових заходах, групова дискусія;

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) з дисципліни “Антропологія” визначається як середньозважена величина, залежно від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Для заліку

<u>Змістовий модуль 1</u> <u>Теми 1-3</u>	<u>Змістовий модуль 2</u> <u>Теми 4-6</u>	<u>Підсумковий контроль</u> <u>(залік)</u>
20%	40%	40%
8 тиждень	16 тиждень	Заліковий тиждень

Шкала оцінювання:

<u>За шкалою ТНЕУ</u>	<u>За національною шкалою</u>	<u>За шкалою ECTS</u>
90–100	відмінно	A (відмінно)
75-84	добре	B (дуже добре)
60-64	задовільно	C (добре)
35-59		D (задовільно)
1-34	незадовільно	E (достатньо)
		FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

11. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

<u>№</u>	<u>Найменування</u>	<u>Номер теми</u>
1.	Опорні конспекти лекцій;	1-6
2.	Навчальні посібники; Кейси	1-6
3.	Силабус;	1-6
4.	Збірка тестових і контрольних завдань для поточного оцінювання навчальних досягнень студентів;	
5.	Засоби підсумкового контролю (комплект тестових завдань для підсумкового контролю)	

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література:

1. Сегеда С. Антропологія: Навч. посібник / С.П. Сегеда. – К., 2001. – 336с.
2. Конспект лекцій навчальної дисципліни “Антропологія” (Електронний ресурс) за спеціальністю 034 - “Культурологія”./ Харк. держ. акад. культури; укл. : І.О.Кушнар'ов — Х.: ХДАК, 2020. — 160 с.

Допоміжна література:

3. Кушнар'ов І.О. Основи антропології: Прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. 1 курсу зі спец. «Культурологія», «Менеджмент соціокультурної діяльності»/ Харк. держ. акад. культури; Уклад.: І.О.Кушнар'ов. — Х., 2008. — 25с.

4. Кушнар'ов І.О. Анатомія та фізіологія людини: Прогр. та навч.-метод. матеріали до курсу для студ. 1 курсу зі спец. «Соціальна педагогіка/Харк. держ. акад. культу-ри; Уклад.: І.О.Кушнар'ов. — Х., 2007. — 33 с.
5. Кушнар'ов І.О. Анатомія та фізіологія людини: Конспект лекцій для студентів факультету хореографічного мистецтва /Харк. держ. акад. культури; Уклад.: І.О.Кушнар'ов. — Х., 2015. — 82с.

Інтернет-ресурси:

- Бібліотека Харківської державної академії культури
- Харківська державна наукова бібліотека імені В. Г. Короленка
- Вікіпедія : вільна енциклопедія [Електронний ресурс] // <http://ru.wikipedia.org/wiki/> Антропологія; антропогенез; расознавство; антропологічні типи.